

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De Mutuo. Caput Primum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS PRIMVS
DE
CONTRACTV MUTVI,
ET
DE VSVRA.

CAPUT I.

De Mutuo,

§. I.

Quid sit Mutuum?

Mutuum, quod sic dicitur, quia *de Meo, Tuum fit*, commode defini potest in hunc modum *Est traditio rei consentis in Pondere*, ut *Maix Argenti, Numero*, ut *Pecuniaz, & Mensura*, ut *Vini, Frumenti, &c. Spe recuperandi, statuto tempore, tantundem in suo genere.*

1. l. 3. in Decal. Tr. 1. 1. §. 1. Hanc definitionem alibi a explicuimus, nunc duo recolamus, vel explicemus latius, Alterum quoad tempus Mutuum restituendi, Alterum quoad illud (*tantundem*.)

Tempus restituendi Mutuum.

1. Mutuarius tenetur restituere mutuum tempore constituto, vel post ejus usum completum, non autem tenetur reddere antea, quamvis Mutuum a mutuan- te reperatur: potest tamen antea reddere, si velit. Nam, ut habetur in Jure. *b* Quoties in gratiam debitoris apponitur dies solutionis, potest e debitor ante illum diem solvere, unde fit, ut, in *17. n. 219.* contractu Mutui, creditori non liceat obligare debitorem, ut ipse debitor nequeat ante diem fixum solvere. Ratio est, quia, Mutui natura postulat, ut quamvis non teneatur debitor debitum solvere ante prefixum diem, in

Tamburinus de Sacramentis.

sua tamen potestate sit, illud antea solvere, quia integrum semper est homini, rem, quæ Domino debetur, eidem consignare.

Quod si Mutuarius prefixo tempore non restituat, & propterea Mutuans aliquod damnus patiat, tenetur in conscientia illud resarcire; sicuti etiam tenetur restituere ea, quæ Mutuans insumpsit in reperendo ejusmodi debitum. Ratio est, quia tunc Mutuarius causa prædictorum damnorum est. An autem is præmonendus sit de interesse, quod sit Mutuanti, diximus satis d'alibi, & iterum dicemus e mox.

3. Sed quid, si nullus fuit præfixus terminus ad reddendum Mutuum.

Respondeo, adhuc non posse Mutuantem statim repetere, sic enim nullum fuisset Mutuum. Tunc ergo, vel ex circumstantiis, vel Judicis arbitrio statuendum est, quando nam possit repeti, ut notant Menoch. salique.

4. Si forte confessus es per scripturam, etiam publicam, te recepisse numerato pecuniæ mutuatam spe, quod certo tibi esset numeranda, quæ tamen deinde tradita tibi non fuit, qua exceptione uti possis in foro exterrano, ne cogaris reddere, quod non accepisti (nam in interno clarum est, te non obligari lege fuse apud Molinam, g aliosque.

Tantundem restituendum in Mutuo.

5. Jam verò aliquanto latius explicandum est illud (*tantundem*) ex qua particula maximè discernitur, quando nam in Mutuo involvatur Usura; si enim plus requiras, quam sit res mutuatata, committis Usuram, ut latè explicabimus inferius.

Q99

6. Cer-

6. Certum autem est, ei, qui mutuatur pecuniam auream, (præcindendo à pacto) iuste communiter reddi argenteam, vel æream, si tantundem in valore reddatur, & ex ea minoris pecuniæ redditione nullum damnum sequatur Mutuanti.

7. At quæri potest, an possit Mutuator præterdere sibi fieri supplementum merè ex ipsa redditione minoris pecuniæ?

Respondeo affirmativè, atque adeò posse exigere pecuniam ejus rationis, quam numeravit, vel aliquid proportionatum petere, quo ipsi damnum compensetur: immò etiam posse pactum facere ab initio Mutui, ut sibi ejus rationis reddatur pecunia, quam dedit. Ratio est, quia pecunia aurea utilior est, & pretiosior, quam argentea & hæc, quam ærea nec tenetur Mutuator gratis privare se hujusmodi commodis, quæ sunt extra ipsum mutuum.

a Syl. v.; Ira Sylvester, & alii que.

Solutio 8. Contra verò, qui mutuatur pecuniam, puta æream, licetene potest exigere, vel pactum facere, ut detur argentea, vel aurea?

Ang. v. Solutio nu. 2. Respondeo, nequaquam; *b* quia imponeret onus Debitori ultra debitum, seu ultra sortem, plus enim valet, ut dictum est, aurea, quam argentea, & hæc quam ærea.

b Navarr. Sed certè, incidit hic celebris dubitatio, in matr. c. quid faciendum, quando res mutuata diversimodè valet tempore accepti, quam tempore soluti Mutui. Sanè de hac instituere particularem paragraphum distinctionis gratia officio de rebus peram pretium erit, quod jam facio.

venditio.

§. II.

De diversitate valoris in Mutuo.

1. **V**T distinctius procedamus, loquamur prius de pecunia, tum de rebus aliis; habent enim suas quæque proprias difficultates.

Quoad Pecuniam.

2. Titius dedit mutuos Cajo centum viginti, quos vocant. Zicchinos aureos, quorum singuli, tunc valebant viginti Julii. Nunc vero, tempore præfixi termini reddendi, valent eorum singuli, viginti quinque Julii.

Inquiro Primo. Poteritne iuste Titius nunc exigere à Cajo centum Zicchinos ex auro?

Quid Secundò. Si contra, hoc est, si tunc valebant Julii viginti quinque, nunc verò solum viginti? Hæc autem Inquiro, quando nullum præcessit pactum, nam, an licitè possit pactum aliquod præcedere, dicam mox à numero nono, seu potius ad verò, idem, quoad hoc pactum, dicendum esse de pecunia, quod dicto numero nono diceretur de rebus.

Respondeo ad primum, negativè, solum enim potest tot exigere, quot complent valorem antiquum centum illorum aureorum.

Contra verò respondeo ad secundum affirmativè; poterit enim exigere, tot, quot tunc mutuos dedit, vel ejus æquivalentem valorem. Ita Molin. c.

3. Ratio utriusque responsionis est, quia valor ille crescit, vel decrescit Domino pecuniæ, qui sanè nunc est Mutuatarius: à mutuo enim transferri dominium rei mutuatae, non verò in commodato, diximus satis alibi; ergo illi ejus utilitas, vel damnum cedere debet. Præterea, Mutuatarius debet illud, quod ipsi mutuatum fuit; at si mutuata fuit pecunia sub ratione pecuniæ, secundum valorem temporis, quo acceptum à se fuit mutuum, non vero secundum valorem temporis, quo mutuum reddit, ergo illum valorem debet non hunc, quia solum debet tantundem.

4. Confirmatur ex c. Cum olim de censibus, ubi dicitur Censum esse solvendum secundum Monetam priorem, & non posteriorem, quæ fortè curret minoris valoris; & ex c. Cum Canonici eodem, ubi decernitur, pensionem esse solvendam, juxta æstimationem prioris pecuniæ, quando imposta est pensio.

5. Scio à Navarro & oppositum doceri, quia Mutuator (ait) erat servaturus suam pecuniam usque ad tempus, quo valor erat augendus. Sed nihil dicit contra nos: Nos enim in hac Conclusione non loquimur de alio contractu, quem quis potest celebrare cum Mutuatario circa damnum emergens, vel lucrum cessans, de hac enim inferius agemus: sicuti, neque de pacto aliquo iusto, quo convenires cum eodem, ut tibi semper detur valor præsens pecuniæ, sive crescat, sive decre-

scat

scat in posterum, de quo mox dicam numero 10. & deaique, neque de illo casu, quo forte commodas tuam auream pecuniam ad ornatum v. gr. quando certe eadem erit in individuo reddenda, quia tunc pecunia non fungitur munere pecuniæ, sed rei, solum enim loquimur de mero Mutuo, ratione cuius ex allata doctrina diximus, non deberi tibi, nisi tantundem ejus, quod mutuasti, quod certe est pretium illud currens eo tempore, quo mutuam pecuniam dedisti.

Quoad Res.

6. Quamvis, quod de pecunia dictum est, intelligendum etiam sit de aliis rebus functionem habentibus; unde, si mutuasti Mensuram Tritici, contingat autem propter novam v. gr. Pragmaticam, Mensuram augeti vel decrefcere, semper tibi debeat ea mensura, qua tu mutuasti, ut patet ex dictis, quia jus habes semper ad tantundem: quæstio tamen remanet, quando non crevit quidem, vel decrevit mensura, sed quod sæpe solet accidere, quando decrefcit, vel augetur ipsum mutuata rei pretium. Mutuavi tibi mense superiore quatuor v. gr. Frumenti modios, qui tunc valebant aureis sex, nunc vero valent, propter abundantiam, tribus aureis, vel propter penuriam, octo; possumne nunc licite exigere modios quatuor, quocunque tandem pretio ii valeant?

7. Respondeo. Si nullum præcessit pactum, debet Mutuatarius semper reddere quatuor modios, & consequenter eisdem tu poteris exigere. Ita a Lessius. Ratio est, quia ita usu, & consuetudine, & quasi virtuali pacto inter mutuuum celebrantes, receptum est; ut nimirum, si nulla præcesserit contraria conventio, res debeat reddi in pari bonitate, & mensura, abstrahendo à pretio; ego enim, quando tibi Mutuum do modium frumenti, modium frumenti semper te mihi reddendum exspecto, quidquid sit de pretio. Non sic si mutuo pecuniam, quia tunc secundum ejus pretium, ejusque valorem præsentem, qui est de essentia pecuniæ, mutuo, non vero secundum massam ipsam materialem.

Sotus b docet, in hoc casu, quando nullum præcessit pactum, posse haberi rationem valoris, qui est tempore, quo celebratur mu-

tuum, & hunc exigi posse. Verum contrarius est usus, & virtuale pactum, ut dictum est.

8. Objicies. Si hæc essent vera, mutuans, quando non fuit terminus præfixus ad restituendum mutuuum, sive explicitè, sive tacitè, ut supra dictum est, poterit licite repetere Frumentum, Vinum, Oleum, & c. eo tempore, quo videt ea plus valere, quod videtur durum?

Respondeo. At non durum videtur eidem Soto, & Molinæ, d Nam sibi debet Mutuatarius imputare, quod prius non solverit, quando forte minus valebat; Et sicuti, si Mutuatarius solvisset, quando minus valebat, non poterat mutuans illud non acceptare, ita, si mutuans nunc, aucto frumenti valore, exigit, non poterit Mutuatarius denegare solutionem, posito, quod verè nunc debeat, ut supponimus, cum supponamus tempus aliquod, quod imbitum, est in contractu mutui, esse transactum.

9. Diximus, si nullum præcessit pactum, nam si hoc præcessit, est diligenter expendendum, an illud sit justum, & servandum. Quatuor enim in modis id potest. Primo, ut, si ve creseat pretium frumenti verbi gratia, sive decreseat, totidem mensuræ reddantur. Secundo, ut, si frumenti valor decrefcit, reddatur tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo datur mutuuum. Tertio, ut, si frumenti valor creseat, reddatur tantum, quantum æquivaleret ejusmodi valori aucto. Quarto, ut reddatur absolute tantum, quantum æquivaleret valori frumenti, qui currit tempore, quo reddetur mutuuum.

10. Dico jam, primis duobus modis, justum est pactum, etiam si illud in eas, quia prævides minus, vel magis valiturum frumentum. Ratio est, quia Dominus habet Jus, tum ad illas suas mensuras absolute, tum ad easdem juxta pretium præsens sui frumenti, ergo, vel secundum mensuras, vel secundum pretium poterit pacisci. Ita Sanctarelli. e

At in tertio modo ex prædictis, Dico, nisi ad sit alius titulus damni emergentis, vel lucri cessantis, esse pactum injustum. Ratio est, quia tu non mutuas, nec mutuate justè potes, secundum valorem futurum non existentem nunc; ad illum enim nullum Jus habes.

Q 99 2

Deni-

c Sor. lib. 6
qu. 1. art. 2
d Molin. d.
311. nu. 2.

e P. Sanctarelli in
manusc.
de contras.
Mutui c. 6
du. 4. quod
ap. me habeo.

Denique in quarto modo idem dico, quando ideo ejusmodi pactum absolute fiat, quia praevidetur pretium fore augendum; nam securus esset, si par sit periculum, quod crescat, vel decrescat; tunc enim non erit Usura, sed ludus fortis, & erit similis primo modo jam allato.

11. Ex dictis colligi potest, an justè pacificaris, ut, te dante rem veterem, v. gr. frumentum, vel vinum vetus, obliges Mutuatarium, ut reddat novum, distinguendam enim est, ac dicendum, si hæc obligatio afferat aliquod gravamen supra Mutuum acceptum, injustum fore pactum; si non afferat, fore justum. Quoniam igitur plurius valet vinum v. gr. vetus, quam novum, cum, contra, plurius valeat frumentum novum, quàm vetus, ideo de Vino poteris (sed certè noles) dictum pactum celebrare, non verò de frumento, Pari igitur modo discurre de similibus.

12. Quod si libenter à Mutuatario reddetur novum frumentum pro veteri Mutuato, quia ipsi id sit facilius, & nullum ipsi detrimentum afferens, libenter enim novum æstate reddere juvat ex sua messe illud, quod habuit hyeme à Mutuante, non erit illicitum, si præcedat pactum de reddendo frumento novo, quia tunc nullum gravamen, ut supponimus, sit mutuatario. *a* Lege Molinam loquentem de re simili, id est, de reddente libere, & sine proprio detrimento pecuniam auream Mutuanti æream nec omittas nostrum *b* Decalogum.

a Molin. d. 312. n. 12.
b Lib. 8. Decal. Tr. 3. c. 8. §. 1. n. 11.

13. Denique nota, hanc negotiationem circa veterem, & novam rem posse in alia figura sine ullius usuræ periculo celebrari, si nimirum vendas nunc vinum v. gr. justo pretio currenti, & anticipato pretio item justo emas vinum, quod novum erit tempore Vindemiæ pretio tunc currenti, quod certè minus communiter erit, ut colliges ex dicendis infra, præsertim cap. 4. §. 4.

§. III.

An, & quando sit præceptum de dando Mutuo?

1. **A** Jo Primò, aliquo tandem modo adefle præceptum de dando Mutuo. Ratio præcipua est, quia est præceptum de facienda eleemosyna extremè indigenti; ergo, &

præceptum de dando Mutuo. Antecedens est certum, saltem ex ea ratione universalis, quod proximus est amandus re, & veritate, id, quod non servat, qui ei in tanta necessitate non succurrit. Consequentia probatur, quia ideo danda est proximo eleemosyna, quia obligamur ex caritate succurrere indigenti in extrema necessitate, ergo, si proximus nostro Mutuo indigebit ad suam necessitatem sublevandam, illud dare obligamur.

2. Dices. Hac doctrina posita, vel tollitur præceptum de dando Eleemosyna, vel tollitur præceptum de dando Mutuo; ergo, &c. Antecedens probatur, quia si radix harum obligationum est sublevatio indigentis, nunquam dives volet dare eleemosynam ad ejusmodi sublevationem, sed Mutuum, ergo jam tollitur de medio præceptum de dando eleemosyna. Contra, si aliquis non valet dare Mutuum, sed semper absolute, & gratis donare, cum sic melius sublevetur indigens, jam tollit præceptum de dando Mutuo. Adde, eaque posse inconveniens non tolerandum, nam Dives avarus semper diceret extremè non indigenti: *Frater, dabo tibi Mutuum, quo pacto jam sublevabo tuam indigentiam extremam, cui dicto Pauper acquiescere obligabitur, acceptando Mutuum pro tempore, quo perveniet ad pinguiorem fortunam, & sic non poterit absolute accipere quidpiam occultè, etiam in extrema necessitate, sed semper sub ratione Mutui.*

3. Respondeo. Nonnulli totum hunc discursum approbant, dicunt enim, tibi solum esse præceptum de sublevanda inopis necessitate, quocumque tandem modo subleves, sive donando, sive mutuando; sed non satisfaciunt. Dico, ergo, non tolli præceptum de dando eleemosyna, quia, quando pauper est indigens extremè cum nulla spe proxima aliquid habendi, tu non potes eligere Mutuum, sed obligaris absolute donare; & pauper ille accipere, etiam occultè, potest absolute, etiam te nolente, quia in extrema necessitate omnia sunt communia, ut *a* alibi diximus. Nec tollitur præceptum mutuandi, nam in casu, quo pauper extremè indigens spem proximam habet aliquid possidendi (præterquam spem non erit propriè, & verè in extrema necessitate.) Tu certè potes non dare Mutuum, sed potes eligere donare eleemosynam. Verum, si tunc id velis, commutabis in melius præceptum mutuandi, non verè

d Lib. 3. in Decal. Tr. 2. c. 6. §. 1.

verò omnino tolles (melius enim est donare, quam mutare) quæ profectò commutatio inconueniens nullum avertit, nam propterea num. 1. dixi esse præceptum aliquo tandem modo mutuandi, id est, saltem æquivalenter per mutuum inclusum in ipsa donatione. Ad id, quod additur jam patet ex dictis.

4. Ajo Secundo, Principes posse penuriam tempore divites cogere ad mutuandum, v.g. ad mutuandum hyeme frumentum populo, reddiduro æstate. Ratio est, quia divites possunt cogi tempore necessitatis ad dandam indigentibus elemosynam, ergo multò magis cogi possunt ad Mutuum subministrandum.

Adde, posse quempiam in aliquibus casibus cogi ad vendendum, vel locandum ob commune bonum, ut ex omnium sententia docet Covarr. Balthique. Ergo multò magis ad mutuandum.

CAPUT II.

De Usura, quoad eius Naturam.

§. I.

Quid sit, & quoruplex Usura?

1. **C**onnexa maximè est Usura cum Mutuo: ea enim tota fundatur in Mutuo, & sic definitur. *Est lucrum, quæsitum ex Mutuo vi Mutui.* Nota autem illud (vi Mutui) in quo consistit essentia Usuræ, ut modo notavimus capite primo, paragrapho primo numero quinto.

2. Alia autem est Mentalis, quæ, sola intentione habendi lucrum ex vi Mutui, committitur. Alia Realis, quæ re ipsa committitur, id est, accepto, re ipsa lucro.

3. Alia expressa, quæ scilicet per expressum pactum habendo lucrum fit: Alia, Tacita, quæ, per tacitum.

4. Alia Palliata, cum scilicet committitur sub Pallio alterius contractus v. g. Venditionis, Locationis, Dilationis, quam Creditor concedit suo debitori, &c. Alia Clara, cum scilicet sine ullo involuero manifestè lucrum quis petit ex vi Mutui. Palliatam vocamus communiter Usuram virtuales, Claram verò appellamus Usuram formalem.

5. Nonnulli addunt aliam divisionem, in Usuram lucratoriam, quæ est jam dicta, in qua scilicet lucrum intenditur, vel exigitur; In Punitoriam, per quam scilicet dans Mutuum obligat Mutuatarium, ut, si non reddat Mutuum tempore præfixo, incidat in pœnam solvendi aliquid Mutuanti; In Restauratoriam, seu Compensatoriam, per quam Mutuans aliquid exigit, ut restauret, seu sibi compenset lucrum, quod ipsi cessavit, vel damnum, quod ipsi emerit, ratione dati Mutui. Cum autem nos, (ut etiam faciunt Doctores passim) de Usura loquimur, loquimur de Lucratoria; Nam Punitoria, & Restauratoria verè Usuræ non sunt, ut ex dictis patebit.

§. II.

An, & quo Jure Usura prohibita sit?

1. **I**us Civile, quod concedit, sive (ut alii melius sentiunt,) quod permittit simplicem Usuram, de qua re lege Doctores, ad Bartol. correctum est à lege Canonica in toto titulo de Usuris, & in Clementina prima eodem, & ma Trinit. alibi juxta multa Sacræ Scripturæ loca, præsertim illud Luca 6. Mutuum date, nihil inde sperantes. Usura tamen Usurarum, seu, ut vocatur à Grecis apud Lessium locò citat. Anacostimus, (id est, quando lucrum adjicitur totum, undè lucrum habitum ex Usura pariat aliud lucrum) est etiam in Jure Civili prohibita.

2. Verum enim vero, estne de fide Usuram esse illicitam? Rursus estne de fide, illam non nullo solum Jure positivo, sed etiam Jure naturæ illicitam esse?

Respondeo. Omnes conveniunt, de fide credendum, Usuram esse illicitam, idque propter loca evidentià, in quibus id definitur, in prædictis Sacris Textibus. Esse autem illicitam Jure naturæ, tamen si Bannes putet, etiam de fide esse, Salas tamen cum aliis negant; solum enim hi putant, eum, qui contrarium nunc diceret, fore non quidem Hæreticum, sed Temerarium, Etroneum, periculosum; A quibus tamen Censuris voluissent, ut etiam hi abstinerent; cum Theologi valdè laborent, (ut videre est apud Delugo, qui prædictos citat) in inveniendâ ratione, quæ id efficaciter probet.